

autor ne odriče i subjektivni stav u izboru. Tekstovi su preuzeti iz tiskanih zbirki, ali i iz teško dostupnih publikacija i časopisa, u kojima se predaje donose tek ponekad (iscrpnji su podaci o izvorima navedeni uz svaki pojedini tekst). Ne donose se nepotpuni tekstovi ili njihove krhotine već samo pripovjedački potpuno oblikovane predaje koje su sadržajem i stilom, smatra autor, zanimljive suvremenu čitatelju. Stoga je u zbirku uvršteno tek nekoliko predaja iz 17., 18. i ranog 19. stoljeća, koje oprimiraju predaje iz tog razdoblja. Tekstovi su jezično vjerni predlošku iz kojega su preuzeti (tek su neki "modernizirani", što je posebno istaknuto) da bi ostali u duhu i dobu izvornika.

Tekstovi su u knjizi razvrstani u dvije velike skupine: povijesne i mitske predaje (s podvrstama unutar ove svake navedene velike klasifikacijske skupine). U povijesnim predajama tekstovi slijede povijesni tijek te kazuju od najstarijega razdoblja, doba Vanda sve do usmenih svjedočanstava o boravku Francuza u Pomeraniji. Mitske pak predaje kazuju o divovima, vješticama, proricanju sudbine, slobodnim zidarima, kućnim duhovima, vukodlacima, patuljcima, vodenim vilama i ostalim čudesnim vodenim bićima, o zmijama, zakopanom blagu i tragačima za njim, potonulim zvonima, divovima, vragu i njegovim umijećima, o smrti i mrtvima koji ne mogu pronaći mir, o divljoj vojsci i opasnostima što vrebaju čovjeka u susretu s njom, o duhovima i začaranim životinjama.

Sve su duboko uralile u kraj o kojemu kazuju: imenuju doline, šume, brežuljke, jezera i rijeke, gradove i sela, ali svjedoče i o doživljajnom svijetu te o vjеровanjima svih društvenih slojeva Pomeranije, sjeveroistočnoga dijela Njemačke.

Ljiljana MARKS

Zuzana Profantová, Little Fish are Sweet, Selected Writings on Proverbs, Ústav etnológie SAV, Bratislava 1997., 111 str.

Male su ribe slatke, naslov je ove zbirke paremioloških studija, što je ujedno i engleska poslovice koja nam govori da se mali darovi prihvaćaju laka srca — objašnjava autorica svoj moto u uvodnoj bilješci knjige. Profantová je knjigu objavila u vlastitoj nakladi, ujediniši u njoj nekoliko paremioloških

studija u povodu obilježavanja stote godišnjice izdavanja prve zbirke slovačkih poslovice *Slovenská prisloví, porekadla a úsloví* [*Slovačke poslovice, izreke i uzrečice*], objavljene 1897., a uredio ju je A.P. Záturecky, slovački učitelj i folklorist.

Uvodna je studija (*O počecima paremiologije u Slovačkoj*) posvećena počecima paremioloških istraživanja u Slovačkoj i otkriva nam kontekst u kojemu se razvijala slovačka kultura, počevši od kršćanskoga utjecaja na latinskom i narodnom jeziku, a čiji se sustav vrijednosti, sadržan u zabranama, naredbama i sličnim oblicima represije, transformirao u poslovice, izreke ili neke druge formulne izraze. Studija nam sugerira da se slovačka kultura i iz perspektive paremiološke tradicije razvijala u europskom kontekstu, trpeći utjecaje koji su postali općim mjestima europske civilizacije, kao što su antičko nasljeđe, već spomenuti kršćanski utjecaj te razvoj kulture od humanizma, prosvjetiteljstva, nacionalnih stremljenja devetnaestoga stoljeća do naših dana. U razdoblju humanizma poslovice su odigrale važnu ulogu u obrazovanju, a jedna od najpoznatijih zbirki poslovice iz toga razdoblja je ona Erazma Roterdamskog *Adagiorum collectanea*. U 18. i 19. st. paremiološka tradicija širila se kalendarima, a skupljanje poslovice u 19. st. određeno je potrebama nacionalnoga pokreta. Jedan od najznačajnijih aktera u tom razdoblju slovačke kulture bio je A. P. Záturecky, autor spomenute zbirke poslovice, čiji je slogan bio *Zbierajme!* [Skupljajmo!]. U uvodnoj se studiji, pored povijesne perspektive, raspravljaju i teorijski problemi vezani uz poteškoće definiranja pojedinih žanrova kao što su poslovice, uzrečica ili izreka te poteškoće vezane uz njihovu klasifikaciju.

Iduća se studija (*Klasifikacija slovačkog paremiološkog blaga*) bavi problemom klasifikacije slovačkog paremiološkog korpusa, kojoj je temelj udario A. P. Záturecky, a nastavlja se na radove ruskog strukturalista G. L. Permjakova, čije su ideje o potrebi ustanovljavanja paremiološkog minimuma i maksimuma snažno utjecale na suvremena paremiološka istraživanja. Na kraju studije autorica nudi vlastita razmišljanja o tematskim i klasifikacijskim problemima vezanima uz stvaranje paremiološkog arhiva, a zastupa princip paremiološkog maksimuma, što znači da bi u korpus paremiološkog arhiva trebali ući i oblici kao što su zagonetke, uzvici i sl., a ne samo poslovice ili izreke.

Treća je studija (*Razmatranje mogućnosti logičko-semiotičkih invarijanti poslovice o vremenu*) primjena formalne metode istraživanja na korpus poslovice koje izriču vremensku prognozu. U osnovi radi se o postupku ustanovljavanja logičko-semiotičke invarijante za neku skupinu poslovice. Od paremiologa koji su gradili takvu formalno-logičku metodu najpoznatiji je ruski strukturalist G. L. Permjakov.

Studija *Kršćanski standardi i tradicija poslovice u Slovačkoj* bavi se kršćanskim utjecajem na poslovični korpus slovačke tradicije. Autorica zanimljivo opaža da je kršćanstvo s jedne strane utjecalo na dijeljenje duhovne kulture na pučku i institucionalnu crkvenu, ali da je, s druge strane, došlo do prožimanja tih kultura, što je očito i u paremiološkoj tradiciji koje autorica pokazuje uspoređujući norme i ideale izražene u poslovičnoj građi obih tradicija.

Sljedeći studija *Antiteza – funkcionalna izražajna sredstva patrijarhalno-obiteljskih odnosa u slovačkim poslovicama* koja se bavi patrijarhalnim obiteljskim odnosima koji se iščitavaju iz slovačkih poslovice. Autorica analizira poslovice kao govorne žanrove u funkciji oblikovanja vrijednosti. Poslovice odnosima suprotnosti i analogijama pokazuju strukturu obitelji, njezine vanjske i unutarnje mreže odnosa, uloge nametnute tradicijom te položaj pojedinih članova unutar obitelji kao i opće vrijednosti, norme i ciljeve obiteljskog života.

Predzadnja studija (*Etnoidentifikacija u govornim folklornim žanrovima*) raspravlja problem identiteta u cjelini odnosa individualnog, regionalnog, lokalnog i nacionalnog. U tom se kontekstu analiziraju stereotipi izraženi raznim kratkim govornim žanrovima koji izražavaju određeni vrijednosti stav o karakteristici nekog naroda, regionalne ili lokalne zajednice. Ti govorni žanrovi mogu biti poslovice, uzrečice, kratki dijalozi i sl., a zajednička im je osobina šala ili vrijednosni stav izražen prema nekom drugom identitetu. Autorica analizira u slovačkoj kulturi pojavu *slurs*, *blaison populaire*, *Ortsnekerein* i *nicknames*, kako se već nazivaju takvi jezični izrazi u različitim europskim tradicijama.

Posljednja studija (*Semantička gesta smrti: između etnolingvistike i paremiologije*) povezuje baladnu i poslovičnu tradiciju, analizirajući motiv smrti u njegovu ikoničkom aspektu.

Knjiga je pisana standardnim znanstvenim stilom i donosi niz zanimljivih podataka, odabranih primjera iz građe te prijedloge i razrade nekih znanstvenih metoda.

Vilko ENDSTRASSER